

укладати договори на управління об'єднанням. У разі виконання мешканцями будинку робіт для об'єднання дозволено перерахування оплати комунальних платежів.

Обраний напрямок державної політики з відповідною підтримкою на місцях поклика-

ний сприяти подальшому росту створення ОСББ в Україні для ефективного задоволення житлово-комунальних потреб громадян та розвитку конкурентного середовища в житлово-комунальному господарстві.

Список використаної літератури

1. Галянтич М. Реалізація права на житло – як особисте немайнове благо / М. Галянтич, В. Махінчук // Реформування житлового законодавства: проблеми та перспективи : зб. наук. пр. – Х. : Наук.-досл. ін-т приват. права і підприємництва АПрН України ; Харк. нац. ун-т внутр. справ України, 2006. – С. 97–98.
2. Жилищный кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс] : по сост. на 28 июня 2012 г. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru/popular/housing>.
3. О жилищных отношениях [Электронный ресурс] : закон Республики Казахстан от 16 апр. 1997 г. № 94-І. – Режим доступа: <http://www.zakon.kz/212312-zakon-o-zhilishnykh-otnosheniyakh.html>.
4. О совместном домовладении [Электронный ресурс] : закон Республики Беларусь от 8 янв. 1998 г. № 135-3. – Режим доступа: <http://ochag7.narod.ru/121.htm>.
5. Закон о кондоминиуме Грузии 44-3-70 G [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://libguides.law.gsu.edu/content.php?pid=120096&sid=1034103>.
6. О кондоминиуме в жилищном фонде [Электронный ресурс] : закон Республики Молдова от 30 марта 2000 г. № 913. – Режим доступа: <http://moidom.md/law/7>.
7. Крашенинников П. В. Жилищное право / П. В. Крашенинников. – М. : Статут, 2008. – 379 с.
8. Вода І. С. Моніторинг діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків в Донецькій області / І. С. Вода, О. О. Луцик // Економіка будівництва та міського господарства. – 2011. – Т. 7. – № 1. – С. 17–23.

Надійшла до редколегії 04.07.2012

ДЕМЧЕНКО О. В. ОБЪЕДИНЕНИЕ СОБЛАДЕЛЬЦЕВ МНОГОКВАРТИРНЫХ ДОМОВ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Осуществлен сравнительно-правовой анализ государственной политики некоторых государств постсоветского общества по управлению жилищным фондом путем создания объединений совладельцев многоквартирных домов. Рассмотрен порядок создания ОСМД в России, Белоруссии, Казахстане, Молдове, Грузии и Украине.

DEMCHENKO O. ASSOCIATION OF CONDOMINIUM CO-OWNERS: COMPARATIVE AND LEGAL ANALYSIS

Comparative and legal analysis of state policy of some of the post-Soviet states on management of housing stock by creation of the associations of condominium co-owners is conducted. The order of the creation of the associations of condominium co-owners in Russia, Belarus, Kazakhstan, Moldova, Georgia and Ukraine is considered.

УДК 347.22-053.2(477)

В. А. ДРУГОВА,

кандидат юридичних наук,

приватний нотаріус Донецького міського нотаріального округу

НЕЮРИСДИКЦІЙНА ФОРМА ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ НЕ ДОСЯГЛИ ПОВНОЛІТТЯ

Розглянуто теоретичні засади здійснення особами, які не досягли повноліття, права на самозахист своїх майнових прав. Також досліджено правову природу оперативних санкцій та можливості застосування їх для захисту майнових прав даної категорії осіб.

Сучасні реалії суспільного життя пов'язують ефективність механізму цивільно-правового захисту, перш за все, з його оперативністю. Одним з елементів механізму цивільно-правового захисту, який надає можливість оперативного захисту, є право особи своїми

діями відновлювати порушені права й усувати перешкоди у їх здійсненні без звернення до юрисдикційних органів. Указане право було законодавчо закріплене в найважливіших правових джерелах України: Конституції та Цивільному кодексі (далі – ЦК) України.

Найбільш актуальним, на нашу думку, питання оперативності захисту порушених прав є саме для осіб, які не досягли повноліття, оскільки через їх особливу вразливість, відсутність життєвого досвіду вони потребують не тільки особливого захисту, забезпеченого посиленними державними гарантіями, а й ужиття оперативних заходів для запобігання правопорушенням щодо них особисто та їх майна. Саме тому на сьогодні особливої гостроти набуває питання щодо можливості застосування інших, альтернативних судовій, форм захисту майнових прав осіб, які не досягли повноліття.

Такою формою є неюрисдикційна форма захисту. Під нею слід розуміти сукупність дій уповноваженої особи з відновлення порушеного права без звернення за захистом до компетентних державних органів чи організацій.

Проблеми самозахисту тією чи іншою мірою досліджувалися, зокрема, Ч. Н. Азімовим, Ю. Г. Басіним, В. П. Грибановим, І. О. Дзерою, А. Г. Діденком, А. М. Ерделевським, П. Ф. Єлісейкінін, Т. І. Ілларіоною, О. С. Йоффе, Е. А. Крашенінниковим, А. Н. Кожухарем, О. А. Красавчиковим, Й. О. Покровським, О. А. Пушкінін, З. В. Ромовською, С. В. Сарбашем, Г. А. Свердлик, Г. Я. Стоякінін, Е. Л. Страунінгом, Б. Ю. Тихоновим, М. С. Таганцевим тощо.

Закріплення в законодавстві загального дозволу на самозахист поставило перед науковцями нові завдання, які стосуються вирішення загальних питань щодо права на самозахист. Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність єдиного підходу до багатьох аспектів самозахисту. Залишаються дискусійними питання, які стосуються правової природи права на самозахист, суб'єктів, об'єктів, заходів самозахисту, підстав виникнення та меж здійснення права на самозахист. **Метою** даної статті є дослідження теоретичних засад захисту майнових прав осіб, які не досягли повноліття, в порядку самозахисту, можливості зазначених осіб самостійно або через представників здійснювати, надане законом кожній фізичній особі, право на самозахист.

Самозахист цивільних прав учені-цивілісти традиційно відносять до неюрисдикційної форми. Окремі науковці в межах даної форми виділяють два види: самозахист та претензійний порядок вирішення спорів [1, с. 11] або самозахист та заходи оперативного впливу [2, с. 23; 3, с. 35]. При такому підході дії юридичного характеру, що застосовуються уповноваженою особою без звернення за захистом до компетентного державного органу, до поняття «самозахист» не включаються і становить самостійну групу

заходів захисту в межах неюрисдикційної форми захисту.

Інший підхід був розроблений Ю. Г. Басіним, який одним із перших висунув поняття самозахисту цивільних прав у радянській науковій літературі і який включив у це поняття не тільки дії фактичного характеру, але й юридичні акти, які вчиняються уповноваженою особою в односторонньому порядку з метою захисту або відновлення порушеного права [4]. При такому підході заходи оперативного впливу включаються до способів самозахисту.

На наш погляд, останній підхід є більш правильним і відповідає змісту норм чинного цивільного законодавства України, оскільки, по-перше, обидва названі заходи здійснюються без звернення до уповноважених державних органів, а по-друге, закон допускає встановлення способів самозахисту як договором, так і законом або обрання їх самою особою з урахуванням змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідків, що спричинені цим порушенням (ч. 2 ст. 19 ЦК України). З цього випливає, що український законодавець поняттям «самозахист» охоплює всі засоби протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства, в тому числі й заходи оперативного впливу, які передбачені окремими главами ЦК України.

Місце самозахисту в системі форм захисту є не до кінця визначеним. На сьогодні існує два підходи до зазначеної проблеми.

По-перше, деякі вчені самозахист вважають способом захисту суб'єктивних прав [5, с. 419; 6, с. 85; 7, с. 68].

Окремі науковці пропонують в соціальному та формально-юридичному аспектах розглядати інститут судового захисту, захисту, що виходить від органів державної влади та місцевого самоврядування, від нотаріуса та самозахисту в ЦК України як однопорядкові правові явища [8, с. 32]. Однак така позиція є неприйнятною, якщо досліджувати ці явища крізь призму примусового впливу на правопорушника. Категорія самостійного захисту цивільних прав не може бути поставлена в один ряд з іншими способами, які віднесені до юрисдикційної форми захисту, оскільки їм притаманні різні види примусу.

Проте більшість учених вважає самозахист формою захисту [9, с. 7; 10, с. 284; 11, с. 50; 12, с. 149; 13, с. 265]. Саме така позиція знайшла своє відображення в нормах ст. 19 ЦК України. На сьогодні, виходячи зі змісту норм чинного законодавства, є всі підстави вважати, що самозахист є саме формою, а не способом захисту суб'єктивних цивільних прав.

Інститут самозахисту є відносно новим для цивільного законодавства України. Як зауважує Р. Б. Шишка, у рамках панування доктрини пріоритету закону для самозахисту місця не було. З проголошенням верховенства права самозахист може гармонійно вписатися в систему цивільно-правового захисту прав [14, с. 270]. Оскільки, на відміну від юрисдикційного захисту, який здійснюється у визначеній процесуальній формі, під час самозахисту особа має більше свободи вибору міри і характеру реагування з огляду на особливості об'єкта, характеру правопорушення, наявних зв'язків з порушником [14, с. 280].

Не можна не звернути увагу, що дії щодо самозахисту є проявом сутнісних властивостей людської особистості. Можливість відстоювати свої права власними силами впливає з природної загальнолюдської природи (ґрунтується на таких природних правах людини, як право на життя, особисту недоторканість тощо), що дозволяє громадянам самостійно знайти найбільш правильний шлях реалізації своєї правової активності.

Крім того, значення права на самозахист як для людини, так і для суспільства надзвичайно велике, оскільки з його реалізацією безпосередньо пов'язана особиста і майнова безпека кожного. Права та інтереси особистості поважаються в тому випадку, якщо ця особистість сама здатна захищати їх. Бездіяльність заінтересованої особи призводить до поширення правопорушень та безкарності. Вони у свою чергу знижують загальний рівень особистої безпеки людини [15, с. 33].

Таким чином, право на самозахист є загальним природним правом кожної фізичної особи незалежно від її віку та майнового стану, яке фізична особа може здійснювати в разі будь-якого порушення її права. Саме тому не можна погодитись з думкою тих учених, які стверджують, що самозахист цивільних прав розрахований на таку неординарну ситуацію, коли в силу особливих умов, за яких вчиняється посягання на цивільні права, забезпечити їх захист у загальному чи спеціальному порядку неможливо [16, с. 248]. Особа удається до самозахисту не тому, що позбавлена іншої можливості забезпечити свої інтереси, а тому, що так їй зручніше, адже самозахист забезпечує швидкий та економний захист права [4, с. 9].

У цивільно-правовій науковій літературі під правом учасників цивільних відносин на самозахист пропонується розуміти можливість особи у разі порушення свого цивільного права або інтересу, цивільного права чи інтересу іншої особи, виникнення реальної загрози такого порушення застосувати доцільну та адекватну

протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на запобігання або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків [9, с. 3].

ЦК України, регламентуючи право на самозахист, не обумовлює коло суб'єктів цивільних відносин, які мають на нього право. Відповідно його можуть реалізувати як фізичні, так і юридичні особи, права яких порушені.

Хоча згідно з ч. 5 ст. 55 Конституції України особа має право на самозахист лише своїх прав і свобод, однак, наприклад, за ч. 3 ст. 27 Конституції України кожний має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Тому позитивним є те, що за ч. 1 ст. 19 ЦК України особа має право на самозахист не лише своїх прав, але й прав іншої особи.

Загальний дозвіл самозахисту прав та інтересів третіх осіб знайшов широку підтримку в цивілістиці [17, с. 16; 6, с. 89; 18, с. 8; 19, с. 19; 20, с. 98; 21, с. 14], хоча з цього приводу висловлюються і заперечення [4, с. 8; 22, с. 138; 23, с. 37; 24, с. 107; 25, с. 46].

З огляду на проблематику даного дослідження вважаємо, що не можна погодитися з думкою Ч. Н. Азімова про те, що допущення самозахисту прав третіх осіб перетворить самозахист на колективний захист [22, с. 138]. Досить спірним є твердження про те, що коли особа чинить дії щодо захисту іншої особи, самозахист відсутній [26, с. 22–23]. Терміном «самозахист», як і термінами «судовий захист», «адміністративний захист», наголошується на специфіці суб'єкта, а не об'єкті захисту.

Ми вважаємо більш вдалим підхід вітчизняного цивільного законодавства, яке в загальних положеннях закріплює можливість особи захищати права іншої особи без звернення до юрисдикційного органу. Дана норма є додатковою гарантією захисту прав та інтересів осіб, які не досягли повноліття і не можуть в силу свого віку і недостатнього життєвого досвіду здійснювати захист своїх порушених майнових прав самостійно.

Що ж до кола об'єктів, які можуть бути захищені за допомогою самозахисту, то згідно з ч. 5 ст. 55 Конституції України та ч. 1 ст. 19 ЦК України особа може захищати будь-які права, коло яких не є обмеженим. Таким чином, за допомогою самозахисту можуть бути захищені як особисті немайнові, так і майнові права, незалежно від підстав їх виникнення. Так, об'єктом самозахисту можуть бути право на життя, свободу, особисту недоторканність, право власності, право володіння, право користування та інші майнові права.

Стаття 19 ЦК України обмежує коло об'єктів самозахисту лише правами і не включає інтерес до об'єктів самозахисту, хоча в ч. 2 ст. 15 ЦК України інтерес названий серед об'єктів цивільно-правового захисту.

Питання самозахисту охоронюваного законом інтересу є не вирішеним у науковій літературі. Більшість учених автоматично застосовує конструкцію «самозахист суб'єктивних прав та інтересів», не вдаючись до дослідження даної проблеми. Однак вирішення цього питання є дуже важливим для ефективного функціонування механізму захисту майнових прав осіб, які не досягли повноліття.

Перш за все звертає на себе увагу те, що статті 19 та 18 ЦК України, які містять загальні засади щодо захисту суб'єктивних цивільних прав, не передбачають інтерес як об'єкт захисту. Проте про наявність інтересу як самостійного об'єкта захисту не можна судити за такою ознакою, як вказівка на інтерес у правовій нормі [17, с. 85; 28, с. 27]. З'ясування його сутності повинно ґрунтуватися на аналізі змісту законодавства.

Таким чином, на нашу думку, ст. 15 ЦК України можна вважати загальною щодо ст. 19 ЦК України і застосовувати її за аналогією в тому разі, коли особа вдається до самозахисту свого законного інтересу, а не права.

Отже, аналіз норм ЦК України дозволяє зробити висновок, що за допомогою самозахисту можуть бути захищені й інтереси, а об'єктом самозахисту можуть бути як майнові права, так і майнові інтереси осіб, які не досягли повноліття згідно з ч. 2 ст. 15 ЦК України (такі інтереси не повинні суперечити загальним засадам цивільного законодавства).

Проблема моменту виникнення права на самозахист теж не знайшла однозначного вирішення ні в теорії права, ні в доктрині цивільного права. Відповідно до ч. 5 ст. 55 Конституції України і ч. 1 ст. 19 ЦК України право на самозахист виникає в разі порушення права або протиправного посягання на нього.

Дані норми одержали неоднакове тлумачення у роботах учених-правників.

Одна група науковців вважає, що однією з характерних ознак, необхідних для самозахисту суб'єктивних цивільних прав, є факт порушення суб'єктивного цивільного права. Підставою для самостійних дій щодо захисту можуть бути правопорушення, які є реальними, а не удаваними, а також наявними і вже розпочатими [22, с. 137; 29, с. 92; 30, с. 59; 31, с. 14–15].

Інші вчені вважають, що право на самозахист виникає не лише в разі порушення прав чи інтересів, але й у разі реальної загрози його вчи-

нення [6, с. 88; 11, с. 140; 15, с. 34; 32, с. 106; 33, с. 138]. При цьому науковці стверджують, що серед підстав виникнення права на самозахист не зазначена реальна загроза порушення права. Разом із тим, якщо застосувати граматичне тлумачення ст. 19 ЦК України, можна стверджувати, що слова «захист від протиправних посягань» означає не що інше, як превентивний захист порушених прав та інтересів [34].

Таким чином, ст. 19 ЦК України серед підстав виникнення права на самозахист містить вказівку як на порушення права, так і на загрозу його вчинення.

Право на самозахист є цільовим правом, тобто таким, яке надається з певною метою. Якщо особа користується ним не для досягнення цієї мети, то її дії не можна розглядати як вчинені в порядку реалізації даного права. Визначення мети здійснення права на самозахист має не лише теоретичне значення.

Існує думка, що самозахистом можна лише запобігти або припинити порушення, але не можна відновити порушене право [35, с. 265; 36, с. 83].

Аналіз цивільного законодавства дає змогу спростувати наведене твердження. Наприклад, покупець, якому переданий товар неналежної якості, має право вимагати від продавця відшкодування витрат на усунення недоліків товару (ст. 678 ЦК України). У разі невиконання боржником роботи чи ненадання послуги кредитор має право виконати цю роботу власними силами або доручити її виконання чи надання послуги третій особі (ст. 621 ЦК України). Згідно з ч. 3 ст. 776 ЦК України, у разі невиконання наймодавцем обов'язку здійснювати капітальний ремонт зданого у найм майна наймач має право провести капітальний ремонт і зарахувати його вартість у рахунок плати за найм. Отже, особа за допомогою заходів самозахисту може відновлювати порушені права.

Г. А. Свєрдлик та Е. Л. Страунінг зауважили, що дії щодо самозахисту спрямовані на забезпечення недоторканності права, припинення порушення та ліквідацію наслідків порушення [37, с. 161]. Отже, замість словосполучення «відновлення порушених прав» дослідники вживають конструкцію «ліквідація наслідків порушення».

Постає питання, чи можна за допомогою заходів самозахисту не лише відновити права, але й відшкодувати завдані збитки. Як правило, особа, права якої вже порушені, може захистити своє порушене право самостійно лише тоді, коли це право ще може бути відновлене. Так, якщо в особи грабіжником було відібрано річ, то вона може наздогнати злодія та відняти її.

Якщо ж особі було завдано моральної шкоди, шкоди здоров'ю, її річ була знищена, вона має право вимагати відшкодування збитків, але не може свавільно забрати в заподіювача якусь річ у рахунок відшкодування шкоди.

Разом із цим, зі змісту деяких заходів самозахисту впливає, що за їх допомогою можна також відшкодувати завдані збитки. Так, якщо покладавець не забрав свою річ із ломбарду після трьох місяців від дня закінчення строку договору зберігання, ломбард може продати цю річ, а із суми виторгу вирахувати плату за зберігання та інші платежі, які слід зробити ломбардові (ст. 968 ЦК України). Отже, словосполучення «ліквідувати наслідки порушення» є більш коректним і його застосування є більш доцільним.

Таким чином, слід вважати, що метою самозахисту є запобігання, припинення порушення права або ліквідація наслідків порушення права чи законного інтересу.

Аналіз особливостей самозахисту дає змогу визначити такі характерні ознаки права на самозахист:

1) воно надає особі можливість самостійно здійснювати захист, без звернення до юрисдикційного органу;

2) дане право виникає в разі порушення чи створення реальної загрози порушення прав або інтересів;

3) дане право може реалізуватися за допомогою заходів, які відповідають загальним або спеціальним критеріям правомірності;

4) воно здійснюється з метою запобігання, припинення порушення права або ліквідації наслідків порушення.

Питання про ознаки самозахисту прав має як теоретичне, так і практичне значення. Наведені ознаки самозахисту прав суб'єктів цивільних правовідносин при порушенні таких прав дають змогу з'ясувати сутність зазначеного захисту та зробити більш дієвим механізм захисту порушених прав.

Якщо дії особи щодо самостійного захисту не відповідають наведеним ознакам, слід зробити висновок, що вони здійснюються поза межами права на самозахист, і вже в іншій особі виникає право на захист від неправомірних дій [9, с. 3–4].

Таким чином, майнові права осіб, які не досягли повноліття, можуть бути захищені ними самостійно без звернення до юрисдикційних органів, або їх право на самозахист може бути здійснене через законних представників за допомогою засобів, які мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням. За допомогою засобів самозахисту можуть бути захищені як речові, так і зобов'язальні права осіб, що не досягли повноліття.

Список використаної літератури

1. Підлубна Т. М. Право на захист цивільних прав та інтересів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Підлубна Тетяна Миколаївна. – К., 2009. – 22 с.
2. Зиновьева О. П. Самозащита гражданских прав в законодательстве России [Электронный ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. П. Зиновьева. – Ростов н/Д, 2006. – Режим доступа: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1240229>.
3. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части первой / [Егизаров В. А., Залесский В. В., Клейн Н. И. и др.] ; отв. ред. Садилов О. Н. ; гл. ред. Тихомиров М. Ю. – М. : Юринформцентр, 1996. – 448 с.
4. Басин Ю. Г. Защита субъективных гражданских прав / Ю. Г. Басин, А. Г. Диденко // Сборник КазГУ. Юридические науки. – Вып. 1. – 1971. – С. 3–11.
5. Басин Ю. Г. Оперативные санкции как средство защиты гражданских прав / Басин Ю. Г., Дибенко А. Г. // Избранные труды по гражданскому праву. – СПб. : Юрид. центр «Пресс», 2003. – С. 418–426.
6. Короблева М. С. Защита гражданских прав: новые аспекты / М. С. Короблева // Актуальные вопросы гражданского права / под ред. М. М. Брагинского. – М. : Статут, 1998. – С. 76–108.
7. Крупка Ю. М. Самозахист як спосіб захисту прав суб'єктів господарювання / Ю. М. Крупка // Вісник університету «Україна». – 2010. – № 1. – С. 68–71.
8. Сидельников Р. Н. Самозащита гражданских прав: необходимость терминологической определенности / Р. Н. Сидельников // Проблемы законности. – 2005. – Вып. 72. – С. 28–35.
9. Антонюк О. І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Антонюк Олена Ігорівна. – Х., 2005. – 21 с.
10. Гражданское право : учебник. Ч. 1 / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М. : Проспект, 1999. – 632 с.
11. Підлубна Т. М. Право на захист цивільних прав та інтересів : монографія / Т. М. Підлубна. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2010. – 128 с.
12. Сулейменов М. К. Защита гражданских прав / Сулейменов М. К. // Избранные труды по гражданскому праву / науч. ред. В. С. Ем. – М. : Статут, 2006. – 587 с.
13. Цивільне право України : підручник : у 2 т. Т. 1 / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасібо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 480 с.

14. Шишка Р. Б. Охорона прав інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект : монографія / Р. Б. Шишка. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 368 с.
15. Параниця С. П. Самозахист як самостійне суб'єктивне право особи / С. П. Параниця // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 33–36.
16. Иоффе О. С. Советское гражданское право : курс лекций. Общая часть. Право собственности. Общее учение об обязательствах / Иоффе О. С. ; отв. ред. Юрченко А. К. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1958. – 511 с.
17. Арефьев Г. П. Понятие защиты субъективных прав / Г. П. Арефьев // Процессуальные средства реализации конституционного права на судебную и арбитражную защиту : межвуз. темат. сб. – Калинин : Изд-во Калинин. гос. ун-та, 1982. – С. 13–21.
18. Новоселов В. Способы защиты прав и свобод, гарантированных Конституцией СССР / В. Новоселов // Советская юстиция. – 1979. – № 18. – С. 7–8.
19. Свердлык Г. А. Понятие и юридическая природа самозащиты гражданских прав / Свердлык Г. А., Страунинг Э. Л. // Государство и право. – 1998. – № 5. – С. 17–24.
20. Советское гражданское право : учебник : в 2 т. Т. 1 / [Илларионова Т. И., Кириллова М. Я., Красавчиков О. А. и др.] ; под ред. Красавчиков О. А. – М. : Высш. шк., 1985. – 544 с.
21. Троценко Т. Самозащита как способ защиты гражданских прав / Т. Троценко // Закон и право. – 2000. – № 5. – С. 13–15.
22. Азімов Ч. Здійснення самозахисту в цивільному праві / Ч. Азімов // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2 (25). – С. 135–141.
23. Гражданский кодекс РФ : науч.-практ. коммент. Ч. 1 / [Абова Т. Е., Аникина Е. Б., Беляева З. С. и др.] ; отв. ред. Абова Т. Е., Кабалкин А. Ю., Мозолин В. П. – М. : БЕК, 1996. – 714 с.
24. Тархов В. А. Советское гражданское право. Ч. 1 / Тархов В. А. – Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 1978. – 230 с.
25. Эрделевский А. М. Самозащита гражданских прав / А. М. Эрделевский // Юридический мир. – 1998. – № 8. – С. 45–47.
26. Богданова Е. Е. Договор купли-продажи. Защита прав и интересов сторон / Богданова Е. Е. – М. : Приор-издат, 2003. – 96 с.
27. Воробьев М. К. О способах защиты гражданских прав / М. К. Воробьев // Труды по правоведению (материалы к конференции Новосибирского факультета по итогам научно-исследовательской работы 1967 г.). – Новосибирск : Сов. воин, 1968. – С. 75–93.
28. Малейн Н. С. Охраняемый законом интерес / Н. С. Малейн // Советское государство и право. – 1980. – № 1. – С. 27–34.
29. Баранов В. М. Гражданская самозащита в правозащитной системе государства / В. М. Баранов // Социология и право. – 2011. – № 1 (7). – С. 86–102.
30. Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Волинка Катерина Григорівна. – К., 2000. – 177 с.
31. Емельянов В. Пределы осуществления гражданских прав / В. Емельянов // Российская юстиция. – 1999. – № 6. – С. 14–15.
32. Арабули Д. Д. Самозащита как форма защиты гражданских прав в Гражданском кодексе Российской Федерации / Д. Д. Арабули // Право и образование. – 2010. – № 7. – С. 104–113.
33. Бондар Н. П. Історія становлення та розвитку інституту превентивного захисту цивільних прав / Н. П. Бондар // Вісник господарського судочинства. – 2010. – № 3. – С. 133–139.
34. Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/posjaghaty>.
35. Советское гражданское право : учебник. Ч. 1 / [Безрук Н. А., Бойков О. В., Брагинский М. И., Вердников В. Г. и др.] ; отв. ред. Рясенцев В. А. – М. : Юрид. лит., 1986. – 560 с.
36. Стоякин Г. Я. Меры защиты в советском гражданском праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.712 / Г. Я. Стоякин. – Свердловск, 1973. – 197 с.
37. Свердлык Г. А. Защита и самозащита гражданских прав : учеб. пособие / Свердлык Г. А., Страунинг Э. Л. – М. : Лекс-Книга, 2002. – 208 с.

Надійшла до редколегії 05.09.2012

ДРУГОВА В. А. НЕЮРИСДИКЦИОННАЯ ФОРМА ЗАЩИТЫ ИМУЩЕСТВЕННЫХ ПРАВ ЛИЦ, НЕ ДОСТИГШИХ СОВЕРШЕННОЛЕТИЯ

Рассмотрены теоретические основы осуществления лицами, не достигшими совершеннолетия, права на самозащиту своих имущественных прав. Также исследованы правовая природа оперативных санкций и возможность их применения для защиты имущественных прав данной категории лиц.

DRUGOVA V. NON-JURISDICTIONAL FORM OF PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS OF THE PERSONS WHICH HAVEN'T REACHED MAJORITY

Theoretical foundations of the realization of the right on self-protection of their property rights by the persons which haven't reached majority are reviewed. The legal nature of operative penalties and possibility of their usage for the protection of property rights of given category of the persons are researched.